

Відкритий урок 9 клас

Складнопідрядні речення з підрядними означальними

Килимник Л.Я., учитель української мови та літератури

Мета: дати ширше поняття про складнопідрядні речення з підрядними означальними; формувати вміння знаходити такі речення в тексті, самостійно їх створювати; правильно вживати розділові знаки в таких реченнях; розвивати усне й писемне мовлення, творчу уяву, пунктуаційні навички; виховувати бажання бачити прекрасне в буденному; долучати учнів до світу мистецтва.

Тип уроку: комбінований (мова, література, музика, образотворче мистецтво).

Обладнання: підручник, репродукції картин; індивідуальні картки

Хід уроку

У кожного часу своя є краса,
що нам щиросердно дарує природа.

В. Швець

I. Вступна частина. Оголошення теми і мети уроку

Ми розглядаємо складнопідрядні речення з підрядними означальними. Формуємо вміння знаходити такі речення в тексті, самостійно їх створювати, правильно вживати розділові знаки. Розглядаємо цю тему на матеріалі, пов'язаному з красою оточуючої нас природи.

Що представляє собою епіграф (це складнопідрядне речення з підрядним означальним, яке характеризує член речення, виражений іменником. Відповідає на питання **яка?**)

Робота з підручником

- Знайдіть відповідь на питання, чим з'єднується підрядне означальне з головним.
- Місце підрядного означального в складнопідрядному реченні.

II. Актуалізація опорних знань, умінь та навичок

Навчальний диктант (на дошці учні записують означальні речення, складають схеми). Розділові знаки пропущено.

Те багряне листя, яке вкриває землю килимами, чарує серце й проганяє сум.

[вк.сл. + ім., ^{яке?} (яке...), ⊖й⊖]. (Означальне.)

Учні встановлюють, що головна частина складнопідрядних речень з підрядними означальними, крім іменника, може містити вказівні слова: **той, такий, такі**.

Лиш той відчує красу навколо себе, хто вміє берегти її в душі своїй.

[займ. той], ^{хто саме?} (хто ...). (Займенниково-означальне)

Учні визначають граматичну основу, креслять схему, з'ясовують, в чому полягають відмінності між означальними та займенниково-означальними реченнями.

Трансформація речень. Яким реченням можна замінити складнопідрядне означальне? (Простим реченням, ускладненим дієприкметниковим зворотом).

Хризантеми, які запалила осінь, привітно усміхаються до перехожих.

→ Хризантеми, запалені осінню, привітно усміхаються до перехожих.

(Учні підкреслюють усі члени речення в обох реченнях, пояснюють синонімічність речень).

Робота з картками. Кожний варіант отримує своє завдання.

Переписати речення, поставити розділові знаки, визначити граматичну схему і вид підрядного речення.

1 варіант. У саду, де чути шепіт осені п'яний, блищить на майже голих вітах павутиння.

2 варіант. Намалюй мені ніч, коли падають зорі.

3 варіант. Запорошені простори зачаровують того, хто вміє бачити красу в холоднім сяйві сонця.

4 варіант. Мабуть, немає в світі людини, щоб була абсолютно байдужою до краси осіннього саду.

5 варіант. Там, де сонце торкнулося вершечків дерев, листя спалахнуло золото-зеленим вогнем.

6 варіант. Та лінія, де сонце зустрічається з землею, зачаровує своєю магічністю, поринаючи в небесне безмежжя.

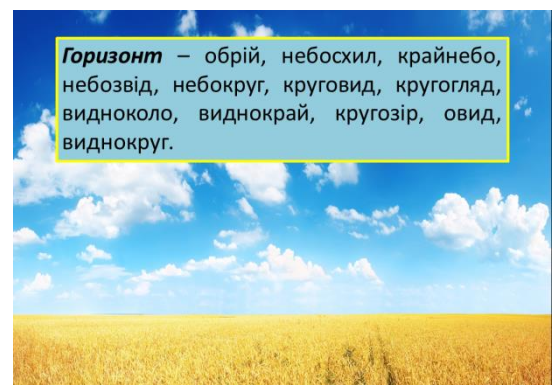
Визначаючи вид підрядного речення, необхідно орієнтуватися насамперед на питання, на яке воно відповідає.

Виконуючи роботу, учні переконуються, що з однаковими сполучниками чи сполучними словами можуть з'єднуватися різні за змістовими відношеннями складнопідрядні речення.

Словникова робота. Про що йдеться в реченні 6 варіанта? (Горизонт, обрій). Які синоніми до цього слова можна підібрати?

Словник синонімів надає 12 синонімів до цього слова.

Багатство синонімів – одна з ознак багатства мови.

III. Творча робота «Пісня осені»

Завдання

Напишіть твір-мініатюру, використавши складнопідрядні означальні або займенниково-означальні речення.

Зразок художній

(На екрані демонструється блок картин художників 19-21 ст.)

Учитель. У кожного художника є свій стиль – особливий, виразний, оригінальний. Так само й у композиторів. Поети й прозаїки теж наділяють свої твори барвами слова. Кожен із вас сьогодні може спробувати не пензлем, а словом створити картину навколишнього світу, його чарівності, неповторності. *(Учні самостійно працюють над створенням робіт. У цей час лунає музика П.І. Чайковського «Пори року» - «Жовтень. Осіння пісня»).*

Аналіз робіт

(Учні зачитують свої роботи, указують складнопідрядні речення з підрядними означальними або займенниково-означальними, пояснюють розділові знаки).

IV. Узагальнення набутих знань

Підсумкова бесіда

- Що нового ви дізналися на уроці?
- У чому відмінність між означальними та займенниково-означальними реченнями?
- За допомогою яких слів підрядна частина приєднується до головної?
- Про що не слід забувати, коли пишемо під диктовку або самостійно створюємо складнопідрядні речення?
- Яка роль таких речень у мовленні?